

การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ธนภัทร เต็มรัตนะกุล

ดวงกมล ขาติประเสริฐ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีมุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยใช้ “การวิจัยแบบผสมผสาน” (Mixed-Method Research) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมในเขตเทศบาลจำนวน 445 คน และนอกเขตเทศบาลจำนวน 427 คน และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมในเขตเทศบาลจำนวน 5 คน และนอกเขตเทศบาลจำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีข้อได้เปรียบเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล โดยเป็นข้อได้เปรียบเรื่องความรู้ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต การใช้จ่ายเพื่อการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต และการส่งเสริมทางสังคมในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังทำให้พบแนวทางในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม โดยในส่วนการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้พิจารณาความพร้อมของตนเองตามลำดับต่อไปนี้ ได้แก่

ธนภัทร เต็มรัตนะกุล (ว.ม. (สื่อสารมวลชน), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำโครงการจัดตั้งสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และกำลังศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ดวงกมล ขาติประเสริฐ (Ph.D., University of Wisconsin – Madison, 1991) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากคุุณิพนธ์เรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลเมืองจังหวัดปัตตานี” ของธนภัทร เต็มรัตนะกุล ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

1)การมีความจำเป็นในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต 2)การมีความรู้ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต 3)การมีเวลาในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต 4)การควบคุมตนเองในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต และ 5) การหาใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้ โดยพบว่าการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่ถูกต้องและได้รับการยอมรับจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด และในส่วนของการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้กำหนดกลยุทธ์การใช้ประโยชน์โดยนำเอาหลักศาสนาอิสลามมาประยุกต์ใช้ ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์เชิงรุกที่นำเอาหลักการเรื่อง “หน้าที่ของสตรีมุสลิม” มาใช้ในการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต และหลักการเรื่อง “สิทธิของสตรีมุสลิม” มาใช้ในการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต และกลยุทธ์เชิงรับที่นำเอาหลักการเรื่อง “การปกป้องตนเองของสตรีมุสลิม” มาใช้ในการเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต โดยพบว่าจุดมุ่งหมายของกลยุทธ์คือการทำให้สตรีมุสลิมเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือสื่อที่ตนเองเลือกใช้ มิใช่ให้สื่อเป็นฝ่ายที่มีอำนาจเหนือสตรีมุสลิม

Abstract

The objectives of the study were to compare the internet access and utilization of the Muslim women living in the municipality and non-municipality areas of Mueang Pattani district, Pattani province. This study was conducted by mixed-method research approach which combined quantitative and qualitative research methodologies. Questionnaires were employed to collect information from 445 Muslim women in municipality area and 427 Muslim women in non-municipality area. Also, a focus group interview was conducted for gathering in-depth information from 10 selected Muslim women living in the areas.

The results showed that Muslim women living in the municipality area had more advantages on internet access than Muslim women living in the

non-municipality area, including internet knowledge, economic expense, and social support.

This study also found that Muslim women had created unique methods for accessing and utilizing the internet for their communication purposes. The unique method of internet access was to proceed with the following steps: 1) to have internet necessity, 2) to have internet knowledge, 3) to have internet usage time, 4) to have self-control on internet usage, and 5) to have internet availability. It was revealed that the complete implementation of the method must be proceeded in this order to gain full social support.

In addition, the study also found that Muslim women had brought some Islamic teachings to build unique strategies for utilizing the internet including offensive and defensive strategies. The offensive strategy was to employ Islamic knowledge on “roles of Muslim women” for accepting some aspects of the internet, to employ Islamic knowledge on “rights of Muslim women” for reconstructing some aspects of the internet, and to employ Islamic knowledge on “protection of Muslim women” for rejecting some aspects of the internet. It was found that the objective of employing the strategies was to empower the Muslim women on the issue of the internet utilization.

ที่มาและความสำคัญ

“การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต” (Internet access) ถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งโดยผู้ใดหรือสิ่งใดจะมาขัดขวางการเข้าถึงหรือการผลิตเนื้อหาเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสาธารณะมิได้ (Best, 2004: 24) โดยในเรื่องนี้ Robert Klotz (2004: 20) ได้ขยายความไว้ว่า “การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต” หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ซึ่งพร้อมที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ต

รวมถึงจะต้องได้รับ “การอนุญาต” (Permissions) ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อและใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยอย่างไรก็ตาม การผลักดันให้การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตกลายเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานกลับไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเมืองและพื้นที่เขตชนบทซึ่งนำไปสู่สภาวะการมี “ช่องว่าง” (Gap) ระหว่างผู้ที่ได้รับและไม่ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ ข้อมูลจากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2554 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555: ออนไลน์) ได้นำเสนอข้อสรุปไว้ว่า ยังคงมีช่องว่างในเรื่องของสัดส่วนการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาล

การศึกษาเรื่อง “The Ever-Shifting Internet Population: A new look at Internet access and the digital divide” (International Center for Research on Women, 2013: online) ได้เสนอไว้ว่า การที่บุคคลจะสามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญบางประการเข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องนี้ โดยปัจจัยสำคัญประการแรกคือ “การมีความรู้” ในเรื่องการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งหมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และโปรแกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่งผลให้สามารถใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตได้ ประการที่สองคือ “ความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ” ต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งหมายถึง สภาวะที่บุคคลสามารถใช้จ่ายเงินหรือได้รับการสนับสนุนทางการเงินในเรื่องของซื้อหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงค่าใช้จ่ายเรื่องการเชื่อมโยงตนเองเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และประการที่สามคือ “การได้รับการสนับสนุนทางสังคม” ต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งหมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับการยินยอม การอำนวยความสะดวก หรือการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างให้สามารถใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตในสังคมได้

อย่างไรก็ดี การส่งเสริมให้บุคคลได้มีความพร้อมในเรื่องของการมีความรู้ การมีศักยภาพทางเศรษฐกิจ และการได้รับการสนับสนุนจากสังคมในเรื่องการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ตก็ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ว่าบุคคลจะใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างไรด้วยเหตุนี้การศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต” (Internet Utilization) จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลังจากที่บุคคลสามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตแล้ว บุคคลผู้นั้นนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตไปใช้งานอย่างไรและใช้งานสื่อดังกล่าวภายใต้หลักการใด แนวคิดของทฤษฎีการประกอบสร้างทางสังคมโดยเทคโนโลยี (Social Construction of Technology) หรือ SCOT (Campbell, 2010: 52-53) ได้อธิบายว่าการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีของมนุษย์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเลือกใช้ประโยชน์ หมายถึง การเลือกหยิบเอาแง่มุมใดมุมหนึ่งของเทคโนโลยีมาใช้งานเพื่อตอบสนองความต้องการที่เล็งเห็นผลไว้ 2) การเลือกไม่ใช้ประโยชน์ หมายถึง การหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธที่จะหยิบเอาแง่มุมใดมุมหนึ่งของเทคโนโลยีมาใช้งานเพื่อมิให้นำมาซึ่งผลลัพธ์อันไม่พึงประสงค์ และ 3) การสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์ หมายถึง การประยุกต์หรือปรับปรุงคุณลักษณะของเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะของผู้ใช้งานได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงเรื่องการใช้เทคโนโลยีสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้ใช้งานที่เป็นสตรีนั้น อิทธิพลของตัวแปรเรื่อง “เพศภาวะ” (Gender) ที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยียังคงเป็นหัวข้อสำคัญที่นักวิชาการด้านการสื่อสารให้ความสนใจ เนื่องจากหลายครั้งที่พบว่า แม้เทคโนโลยีชนิดหนึ่งจะได้รับการยอมรับและเผยแพร่ในสังคมแต่ผู้ใช้งานเพศหญิงก็มักจะพบอุปสรรคในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีชนิดนั้นมากกว่าผู้ใช้งานเพศชาย ดังเช่นที่ Kirkup และ Keller (1992: 2 อ้างถึงใน Eagleton, 2003: 216) กล่าวว่า “ผู้หญิงไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้น เชื้อชาติ วรรณะ หรืออาศัยอยู่ที่ใดในโลกก็ตามต่างก็ได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยี แต่กระนั้นผู้หญิงก็มักกลายเป็นคนกลุ่มสุดท้ายที่เข้าไปใช้ประโยชน์

จากเทคโนโลยี” โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงประสบกับปัญหาในเรื่องการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีนั้น Jones, Ladniak และ O’Sullivan (2009: online) ได้อธิบายว่าเนื่องจากผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่ได้รับการปูพื้นฐานด้านความรู้และความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาตั้งแต่ช่วงต้นของชีวิต อีกทั้งสามัญทัศน์ในเรื่องบทบาททางเพศของผู้คนในสังคมมักมองว่าเรื่องการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีนั้นเป็นเรื่องของผู้ชาย และไม่สอดคล้องหรือไม่สนับสนุนการทำหน้าที่หลักของเพศหญิงนั่นคือบทบาทภายในบ้าน ด้วยเหตุนี้เองผู้หญิงส่วนใหญ่จึงมักไม่สนใจหรือไม่ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาการใช้งานเทคโนโลยีอย่างจริงจัง โดยการศึกษาเรื่อง Bridging the Gender Divide (International Center for Research on Women, 2010: online) ได้ค้นพบว่า “ข้อจำกัด” (Limitations) หรือ “อุปสรรค” (Obstacles) ที่ขัดขวางมิให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ประการ ได้แก่ 1) การขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยี 2) การขาดการสนับสนุนทางการเงิน 3) การขาดการสนับสนุนจากระบบสังคม และ 4) ภาระหน้าที่ของผู้หญิงในครอบครัว โดยข้อจำกัดที่กล่าวถึงมานี้ล้วนมีอิทธิพลต่อความสามารถของผู้หญิงในการพาตนเองเข้าสู่โอกาสในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงการใช้โอกาสนั้นในการสื่อสารเรื่องราวของตนเองไปยังผู้รับสารคนอื่นๆ ในโลกของอินเทอร์เน็ต

อนึ่ง กลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามหรือ “มุสลิมะฮ์” ถือเป็นกลุ่มสตรีที่มีความน่าสนใจและเหมาะแก่การนำมาเป็นกรณีศึกษาในประเด็นดังกล่าว เนื่องจากหลักศาสนาอิสลามได้กล่าวว่าสตรีทุกคนที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้กรอบของศาสนาอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ก็เพื่อให้สตรีมุสลิมทุกคนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักศาสนา และเป็นผู้ที่มีความสง่างามสมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นมุสลิมะฮ์นั่นเอง อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางดังกล่าวนี้ สตรีมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่บัญญัติเอาไว้ครอบคลุมทุกแง่มุมของชีวิต เช่น การกำหนดให้สตรีมุสลิมมีความตระหนักถึงภาระหน้าที่ในเรื่องการดูแลสมาชิกครอบครัว

และรับผิดชอบกิจการต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งอันจะส่งผลให้ชุมชนและสังคมมุสลิมมีความสงบสุข หรือการกำหนดให้สตรีมุสลิมตระหนักถึงขอบเขตของสิทธิที่ตนเองมีอยู่โดยให้สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดที่มีความเหมาะสมและสตรีมุสลิมพึงปฏิบัติและสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมและสตรีมุสลิมพึงหลีกเลี่ยง รวมถึงการกำหนดให้สตรีมุสลิมเห็นความสำคัญของการดูแลปกป้อง “ฮิญาบ” ตนเองจากสิ่งชั่วร้ายต่างๆ ที่แฝงอยู่ในโลก ซึ่งจะเป็นการปกป้องให้สตรีมุสลิมมีความปลอดภัยและเป็นการช่วยรักษาเกียรติภูมิของครอบครัวและชุมชนมุสลิมให้คงไว้อีกด้วย จากข้อกำหนดทางศาสนาเหล่านี้เองที่ทำให้วิถีชีวิตและแนวทางปฏิบัติตนของสตรีมุสลิมมีความเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากสตรีที่นับถือศาสนาอื่นๆ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาของสตรีมุสลิมนี้จะมีผลหรือไม่อย่างไรต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของพวกเธอ

การศึกษาเรื่องการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญน่าสนใจเนื่องจากสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มีเอกลักษณ์ทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสตรีมุสลิมในส่วนอื่นๆ ของประเทศ รวมถึงภายในพื้นที่เองก็ยังมีปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาด้านภาษา ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ปัญหาด้านการบริหารปกครอง รวมถึงปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลให้การศึกษาเรื่องนี้มีความสำคัญ โดยผลการศึกษาจะช่วยให้ทราบว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวทางอย่างไรในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าว รวมถึงอาจช่วยให้ทราบว่าพวกเธอได้นำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้งานอย่างไรเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาล

เมืองปัตตานี โดยได้กำหนด “ข้อสันนิษฐาน” ของการศึกษาเอาไว้ดังต่อไปนี้

1) สตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีข้อได้เปรียบในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล โดยเป็นทั้งข้อได้เปรียบในเรื่องการมีความรู้เรื่องการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ต การมีศักยภาพทางการเงินในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต และการได้รับการส่งเสริมทางสังคมให้สามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

2) สตรีมุสลิมใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับหลักการในศาสนาอิสลาม โดยดำเนินการผ่านกระบวนการเลือกการไม่เลือก และการสร้างทางเลือก ในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ดี การศึกษาครั้งนี้มิได้มุ่งวิเคราะห์มิติการสื่อสารที่เกิดขึ้นใน “บริบทออนไลน์” (On-line context) หรือเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ต หากแต่มุ่งทำความเข้าใจเฉพาะ “เงื่อนไขทางสังคม” (Social conditions) ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ใน “บริบทออฟไลน์” (Off-line context) หรือสภาพแวดล้อมจริงที่สตรีมุสลิมดำรงชีวิตอยู่เท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาวิเคราะห์ในบริบทดังกล่าวจะช่วยให้เรามองเห็นถึงอิทธิพลของ “ตัวแปรเชิงวัตถุวิสัย” (Material factors) ที่มีผลต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมกลุ่มดังกล่าวและมองเห็นถึง “ข้อจำกัด” และ “อุปสรรค” ต่างๆ ที่สตรีมุสลิมจะต้องเผชิญในกระบวนการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าวอีกด้วย สอดคล้องกับที่ Pramod K. Nayar (2010: 121) เสนอว่า “มันเป็นการไม่เพียงพอที่จะมอง

เพียงแค่สังคมโลกเสมือนจริง (Virtual world) ซึ่งอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ตว่าได้เสริมสร้างเสรีภาพให้แก่ผู้หญิงได้หรือไม่ แต่สมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมจริงที่ผู้หญิงอินเทอร์เน็ตเพศหญิงอาศัยอยู่ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้หญิงย่อมต้องเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้หญิงนั้นอาศัยอยู่” ดังนั้นแนวทางการศึกษานี้จึงปฏิเสธวิสัยทัศน์ที่มองว่าโลกเสมือนจริงจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้หญิงได้เต็มที่ เนื่องจากมิได้ไปทำการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขต่างๆ ในโลกของความจริงและมองว่าเจตจำนงและอำนาจของผู้หญิงนั้นมักถูกจำกัดเอาไว้ในโลกเสมือนจริงเพียงเท่านั้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

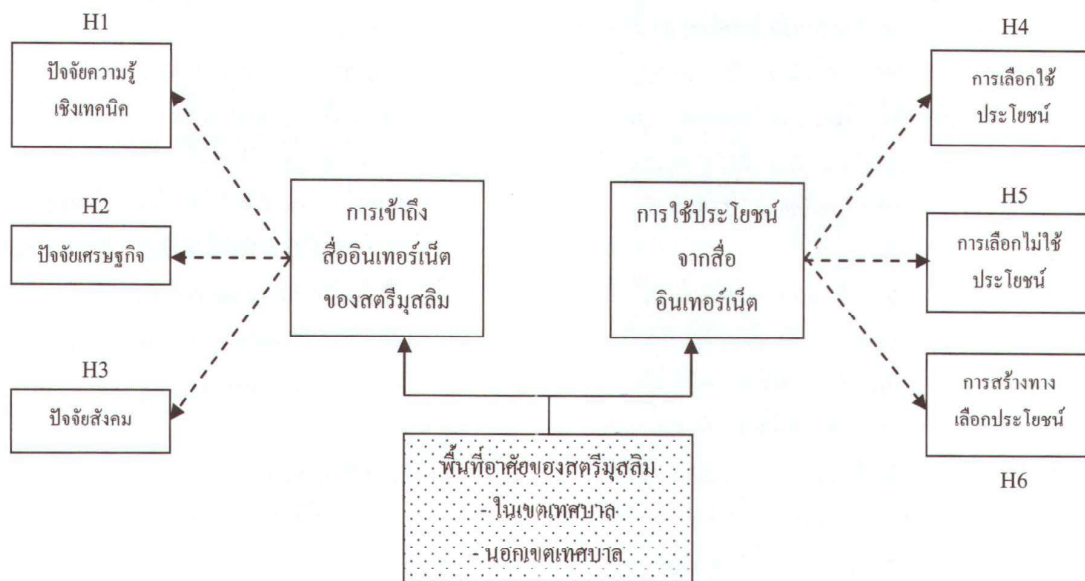
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเฉพาะสตรีมุสลิมที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต และอาศัยในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยเป็นการศึกษาปรากฏการณ์การสื่อสารที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมจริงหรือ “บริบทออฟไลน์” (Off-line context) เท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย และการเชื่อมโยงสู่สมมติฐานการวิจัยทั้ง 6 ข้อ

แผนภาพด้านบนแสดงให้เห็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ได้ทำการศึกษา โดยกรอบการวิจัยข้างต้นนำไปสู่การตั้งสมมติฐานการวิจัย 6 ข้อ ซึ่งจะนำไปใช้ในการแปรผลข้อมูลเชิงปริมาณ และเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีปัจจัยความรู้ในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีปัจจัยเศรษฐกิจในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีปัจจัยสังคมในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อ

อินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีการเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิม

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลาม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมเท่านั้น

1) หน้าที่ของสตรีมุสลิม

หมายถึง ภาระ หรือความรับผิดชอบ ที่สตรีมุสลิมจะต้องปฏิบัติให้บรรลุผลสมบูรณ์ โดยหน้าที่ดังกล่าว

จะมีลักษณะเช่นใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานภาพที่สตรีมุสลิมผู้นั้นดำรงอยู่จากการศึกษาพบว่าศาสนาอิสลามได้กล่าวถึงหน้าที่ของสตรีมุสลิมอันเกิดจากสถานภาพ 4 ด้าน ได้แก่

1.1) หน้าที่ของบุตรี หมายถึง การที่สตรีมุสลิมในวัยเยาว์มีหน้าที่ในการศึกษาเล่าเรียน โดยจะต้องแสวงหาความรู้ทั้งในทางศาสนาและทางโลกอันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพในอนาคต รวมถึงหน้าที่ในการเชื่อฟังคำอบรมสั่งสอนของผู้เป็นบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ และการให้การปรนนิบัติดูแลบุพการีหรือผู้มีพระคุณเมื่อยามป่วยไข้หรือแก่ชรา นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ด้วยการช่วยเหลือกิจการงานบ้านต่างๆ ให้มีความเรียบร้อยอีกด้วย

1.2) หน้าที่ของภรรยา หมายถึง การที่สตรีมุสลิมถูกมอบหมายให้เป็นผู้ปรนนิบัติดูแลผู้ที่เป็นสามีของตนเองให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งในทางกายและใจ โดยจะต้องเป็นเพื่อนคู่คิดและเพื่อนคู่ใจที่ให้การปรึกษาหรือและการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ แก่สามีของตนเอง และยังมีหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบกิจการต่างๆ ภายในบ้านให้เป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ ผู้ที่เป็นภร่ายังอาจมีหน้าที่ในการช่วยเหลือสามีในเรื่องการประกอบอาชีพและแสวงหารายได้ให้แก่ครอบครัวได้

1.3) หน้าที่ของมารดา หมายถึง การที่สตรีมุสลิมถูกมอบหมายให้เป็นผู้ให้กำเนิด ดูแล เลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนเองให้เติบโตขึ้นเป็นชาวมุสลิมที่ดี โดยจะต้องเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยความโอบอ้อมอารี ให้บุตรหลานมีความสุขสมบูรณ์ทั้งในทางร่างกายและจิตใจ มีศีลธรรม และมีความเกรงกลัวต่อบาป นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาทั้งในทางศาสนาและทางโลกเพื่อที่จะให้พวกเขาเติบโตไปเป็นชาวมุสลิมที่มีความรู้ความสามารถในอนาคต ทั้งนี้อาจถือว่าหน้าที่ของมารดามีความสำคัญมากที่สุดเนื่องจากมีภาระรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกครอบครัวทั้งหมด

1.4) หน้าที่ของชาวมุสลิม หมายถึง การที่สตรีมุสลิมถูกมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจทางศาสนาในเรื่องต่างๆ อย่างเคร่งครัด เช่น การละหมาด การถือศีลอด หรือการบริจาคซะกาต เป็นต้น และจะต้องดำเนินชีวิตตาม

หลักการที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดเอาไว้อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้สตรีมุสลิมที่ดียังมีหน้าที่ในการศึกษาหาความรู้ทั้งในด้านศาสนาและความรู้ทางโลกเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของตนเองและเพื่อประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมมุสลิม

2) สิทธิของสตรีมุสลิม หมายถึง อำนาจหรือผลประโยชน์ของสตรีมุสลิมที่ศาสนาอิสลามให้การอนุญาตและให้ความคุ้มครอง จากการศึกษพบว่าศาสนาอิสลามได้กล่าวถึงสิทธิสำคัญ 4 ด้านของสตรีมุสลิม ได้แก่

2.1) สิทธิทางศาสนา หมายถึง การที่สตรีมุสลิมมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการมีส่วนร่วมทั้งพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนกิจประจำวัน เช่น การละหมาดหรือศาสนกิจในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น การถือศีลอด การบริจาคซะกาต หรือการประกอบพิธีฮัจญ์ อย่างไรก็ตามศาสนาอิสลามยังให้สิทธิพิเศษแก่สตรีมุสลิมในการงดเว้นหรือผ่อนผันการปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาบางอย่างเมื่อมีเหตุอันควรซึ่งเป็นผลมาจากการเจ็บป่วยไม่สบาย การมีรอบเดือน หรือการตั้งครรภ์

2.2) สิทธิทางการแสวงหาความรู้ หมายถึง สิทธิที่สตรีมุสลิมทุกคนสามารถแสวงหาความรู้ทางศาสนาให้กับตนเองได้ โดยเชื่อว่าการแสวงหาความรู้ทางศาสนาของสตรีมุสลิมจะช่วยให้พวกเขารู้เข้าใจหลักคำสอนขององค์อัลลอฮ์ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักการและแนวทางของมุสลิมะห์ที่ดี นอกจากนี้ สตรีมุสลิมยังมีสิทธิในการศึกษาหาความรู้ในทางโลก ตราบเท่าที่การศึกษาในเรื่องนั้นไม่ขัดแย้งกับข้อกำหนดทางศาสนา รวมไม่กระทบกระเทือนต่อหน้าที่ของเธอนั้นคือการทำหน้าที่บุตรี ภรรยา หรือมารดาของสตรีมุสลิม

2.3) สิทธิทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิทธิที่สตรีมุสลิมพึงได้รับการอนุญาตให้ทำการครอบครอง ซื้อหา หรือแลกเปลี่ยนปัจจัยยังชีพเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้เช่นเดียวกับผู้ชาย และแม้ศาสนาจะกำหนดให้การทำมาหากินหรือการแสวงหาปัจจัยยังชีพนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ชายซึ่งเป็นผู้นำครอบครัว แต่สตรีมุสลิมอาจช่วยเหลือผู้เป็นสามีในการแสวงหาปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อยังชีพแก่ครอบครัวได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข

ที่ว่าการประกอบอาชีพของสตรีมุสลิมนั้นจะต้องไม่ขัดกับหลักศาสนา และต้องไม่ทำให้พวกเธอบกพร่องในการทำหน้าที่ดูแลครอบครัว

2.4) สิทธิทางสังคม หมายถึง สิทธิที่สตรีมุสลิมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้อย่างอิสระเสรีราบเท่าที่กิจกรรมหรือการแสดงออกเหล่านั้นไม่ขัดกับหลักศาสนาหรือส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่ในครอบครัวของพวกเธอ ซึ่งอิสลามให้สตรีมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมสังคมได้เท่าเทียมกับเพศชาย โดยสิทธิดังกล่าวเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวที่ฝ่ายภรรยาสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเท่าเทียมกับผู้เป็นสามี ไปจนถึงระดับรัฐที่สตรีมุสลิมมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงในระบอบประชาธิปไตยเช่นเดียวกับผู้ชาย

3) การปกป้องตนเองของสตรีมุสลิม หมายถึง การที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดหลักการหรือแนวทางปฏิบัติต่างๆ ขึ้นมาเพื่อให้สตรีมุสลิมได้ยึดถือเพื่อปกป้องและรักษาเกียรติ ความสง่างาม และความปลอดภัยของตนเอง โดยการดูแลและปกป้องดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ ที่มีความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้ศาสนาอิสลามได้กล่าวถึงความชั่วร้ายในโลกหรือ “ชัยฏอน” ถือเป็นเรื่องที่คอยหลอกล่อให้มนุษย์หลงเข้าไปติดกับแล้วนำไปสู่ความวุ่นวายหรือความไม่สงบต่างๆ ในสังคมซึ่งในหลักศาสนาอิสลามเรียกว่า “ฟิตนะฮ์” ดังนั้นจึงต้องกำหนดแนวทางในการป้องกันความชั่วร้ายดังกล่าวไม่ให้เกิดแก่สตรีมุสลิม นั่นคือการกำหนดให้สตรีมุสลิมประพฤติตัวตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดโดยต้องเป็นผู้ที่มีความสำนึกได้ว่าสิ่งใดที่ถือเป็น “หะรอม” หรือสิ่งที่ศาสนาไม่อนุมัติให้กระทำซึ่งจะต้องรู้จักหลีกเลี่ยงและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวและเข้าใจได้ว่าสิ่งใดที่ถือเป็น “หะลาล” หรือสิ่งที่ศาสนาอนุมัติหรือส่งเสริมให้กระทำซึ่งสตรีมุสลิมจะต้องมุ่งปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสิ่งดังกล่าวมากที่สุด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมข้างต้นทำให้ทราบถึงข้อมูลที่สำคัญ 3 เรื่อง อันจะนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

ของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม โดยข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วย 1) ความเข้าใจเนื้อหาของสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของการเข้าถึงและใช้งานสื่อดังกล่าวว่าเป็นไปอย่างสอดคล้องและสนับสนุนการทำหน้าที่ของสตรีมุสลิมหรือไม่อย่างไร 2) ความเข้าใจเนื้อหาของสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงขอบเขตของการกระทำที่สตรีมุสลิมสามารถกระทำได้จากการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิทางการสื่อสารและแสดงออก และ 3) ความเข้าใจเรื่องการรักษาความปลอดภัยของสตรีมุสลิมซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงวิธีการดูแลและระวังความปลอดภัยให้กับตนเองให้พ้นจากความชั่วร้ายต่างๆ ที่แฝงอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ต

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาพบว่าแม้การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของ “ผู้ใช้งานในระดับบุคคล” (Individual users) จะถือว่าง่ายและสะดวกกว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ แต่การเข้าใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตยังคงต้องอาศัยปัจจัยบางอย่างเข้ามาสนับสนุนเพื่อช่วยให้การเข้าถึงสื่อดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นได้จริง ผลการศึกษาเรื่อง “The Ever-Shifting Internet Population: A new look at Internet access and the digital divide” (International Center for Research on Women, 2013: online) ได้พบว่าคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้งานถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพและโอกาสของบุคคลในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต โดยการศึกษาพบว่าหากผู้ใช้งานเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง เป็นผู้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในการใช้จ่ายเพื่อการเข้าถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากสังคมให้สามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้ ก็จะช่วยให้นุ้กคนมีความสามารถ มีศักยภาพ และมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงได้มุ่งศึกษา “ปัจจัย” (Factors) ทั้ง 3 ด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยความรู้ (Knowledge Factors)

หมายถึง “ความรู้ในเชิงเทคนิค” (Technical knowledge) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งาน “อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์” และ “ส่วนของระบบเครือข่าย” ที่ประกอบและเชื่อมโยงกันจนเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถเข้าถึงและใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตได้ โดยองค์ความรู้ดังกล่าวถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตจะต้องทราบและนำมาปฏิบัติได้ ทั้งนี้เนื่องจากความรู้ดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการใช้งานเท่านั้น แต่ยังช่วยในการประเมินราคาค่าใช้จ่ายในการซื้อหาอุปกรณ์มาใช้ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะการใช้งานและสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล โดยปัจจัยความรู้เรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตประกอบด้วยปัจจัยความรู้ย่อยต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ปัจจัยความรู้เรื่อง Hardware knowledge 2) ปัจจัยความรู้เรื่อง Software knowledge และ 3) ปัจจัยความรู้เรื่อง Internet connection

2) ปัจจัยเศรษฐกิจ (Economic Factors)

หมายถึง การพิจารณาถึง “สถานภาพทางการเงิน” (Economic status) ของบุคคลที่มีความพร้อมมากน้อยแค่ไหนในการใช้จ่ายเพื่อการเข้าถึงการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเรื่องนี้ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาร่วมพิจารณาเนื่องจากแม้บุคคลจะมีความรู้ในเรื่องการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการเข้าถึงสื่อดังกล่าวแต่หากบุคคลไม่สามารถใช้จ่ายเงินหรือได้รับการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการเข้าถึงสื่อดังกล่าวแล้ว การเข้าถึงสื่อดังกล่าวของบุคคลผู้นั้นก็คงไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยค่าใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายเรื่องอุปกรณ์ Hardware 2) ค่าใช้จ่ายเรื่องโปรแกรม Software 3) ค่าใช้จ่ายเรื่อง Internet Connection และ 4) ค่าใช้จ่ายเรื่อง Computer and Internet Maintenance

3) ปัจจัยสังคม (Social Factors)

หมายถึง สภาพแวดล้อมต่างๆ ทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงและใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตของบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการครอบครองอุปกรณ์และเครือข่าย

อินเทอร์เน็ตรวมถึงการมีความรู้ที่เพียงพอต่อการใช้งานอาจยังไม่เพียงพอต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตเนื่องจากการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตจะต้องเกิดขึ้นในสถานที่หรือสภาพแวดล้อมจริงที่ผู้ใช้งานสื่อได้อาศัยอยู่ ดังนั้นการได้รับการสนับสนุนหรือการเปิดโอกาสให้ใช้งานสื่อจากครอบครัว ชุมชน หรือสถาบันจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตของบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้จริงและได้รับการยอมรับ ทั้งนี้ปัจจัยสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตประกอบด้วยปัจจัยย่อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) โอกาสในการเข้าถึง 2) อิสระในการเข้าถึง 3) ความเท่าเทียมในการเข้าถึง และ 4) การได้รับการยอมรับเรื่องการเข้าถึง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่าแนวคิดและทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่คือแนวคิดและทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการ “ประกอบสร้าง” (Construct) เทคโนโลยีของมนุษย์ผู้ใช้งาน ซึ่งมุ่งศึกษาการประกอบสร้างเทคโนโลยีที่ยืนอยู่บนมุมมองแบบ “ผู้ใช้กำหนด” (User-oriented perspective) นั่นคือมองว่าผู้ใช้งานเทคโนโลยีสามารถ “เลือก” (Choose) ใช้งานเทคโนโลยีสอดคล้องกับความต้องการของตนเองหรือสังคมได้ โดยผู้วิจัยได้เลือกหยิบเอาคำอธิบายจาก 2 แนวคิดและทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ซึ่งได้แก่

1) แนวคิดการก่อรูปทางสังคมในเชิงเทคโนโลยี หรือ SST

แนวทางการศึกษานี้เรียกว่า “การก่อรูปทางสังคมในเชิงเทคโนโลยี” (Social Shaping of Technology) หรือ SST โดย Williams และ Edge (1996: 56-99) อธิบายถึงแนวคิดหลักของ SST ว่าเป็นการศึกษาที่เชื่อว่า “ทางเลือก” (Choices) มีอยู่แล้วในตัวเทคโนโลยีทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นทางเลือกในการใช้งาน การออกแบบ การพัฒนา รวมถึงการวางทิศทางเทคโนโลยีเพื่อการใช้งานในอนาคต กล่าวได้ว่าแนวคิด SST ขึ้นอยู่บนมุมมองแบบ “ผู้ใช้กำหนด” (User-oriented perspective) ที่มองว่าเทคโนโลยีสามารถ นั้น

สามารถ “ก่อรูป” (Shaping) ให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองหรือสังคม เช่น ตัวเทคโนโลยีชนิดหนึ่งอาจมีคุณสมบัติการทำงานที่หลากหลายแต่ในทางปฏิบัติผู้ใช้อาจเลือกใช้งานเฉพาะคุณลักษณะบางอย่างหรือเลือกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเทคโนโลยีมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเงื่อนไขทางสังคม ดังนั้น SST จึงสรุปว่าตัวเทคโนโลยีได้เปิดโอกาสให้ผู้ได้เลือกใช้งานและออกแบบเทคโนโลยีตามจุดประสงค์และเงื่อนไขที่มีลักษณะเฉพาะ อย่างไรก็ตาม SST ได้กล่าวเน้นย้ำประเด็นสำคัญอีกอย่างหนึ่งนั่นคือเมื่อผู้ใช้ได้กำหนด “ทางเลือก” ต่อเทคโนโลยีในลักษณะที่ต่างกันก็จะนำไปสู่ “แนวทางการใช้งาน” (Implications) และ “ผลลัพธ์” (Outcomes) ที่แตกต่างกันไปด้วย

2) ทฤษฎีการประกอบสร้างทางสังคมโดยเทคโนโลยี หรือ SCOT

ทฤษฎี “การประกอบสร้างทางสังคมโดยเทคโนโลยี” (Social Construction of Technology) หรือ SCOT ถือเป็นแนวคิดหนึ่งถูกนำไปเชื่อมโยงกับแนวคิด SST โดยแนวทางการศึกษาแบบ SCOT มีรากฐานมาจากสำนักคิดแบบ “สังคมประกอบสร้างนิยม” (Social constructivism) ที่อธิบายว่าเทคโนโลยีมิได้กำหนดการกระทำของมนุษย์แต่เป็นการกระทำของมนุษย์ในเชิงสังคมที่กำหนดเทคโนโลยี โดยแนวคิด SCOT อ้างว่าเราไม่สามารถเข้าใจการทำงานของเทคโนโลยีชนิดหนึ่งได้หากไม่ศึกษาวิเคราะห์ว่าเทคโนโลยีชนิดนั้นได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างไร กล่าวคือจำเป็นต้องศึกษาว่าเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้งานอย่างไรในสังคมนั้นเอง (Campbell, 2010: 52-53)

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาทำการวิเคราะห์และประมวลออกมาเป็นแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งการศึกษาออกได้เป็น 2 เรื่อง ได้แก่

1) การศึกษาการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต หมายถึง การศึกษากลยุทธ์หรือแนวทางการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมซึ่งถือเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะของผู้ใช้งานเทคโนโลยี โดยการใช้ประโยชน์

ดังกล่าวจะปรากฏออกมาใน 3 ลักษณะประกอบด้วย 1) การเลือกใช้งานในบางลักษณะ 2) การเลือกไม่ใช้งานในบางลักษณะ และ 3) การสร้างทางเลือกใหม่ในการใช้งาน

2) การศึกษาอัตลักษณ์ของการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต หมายถึง การศึกษาว่าสตรีมุสลิมได้มีการประกอบสร้าง “กลยุทธ์” (Strategy) หรือแนวทางการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะเฉพาะที่มีความเป็น “เอกลักษณ์” (Uniqueness) และสะท้อนให้เห็นถึง “อัตลักษณ์” (Identity) ของตนเองหรือไม่อย่างไร โดยการศึกษาในเรื่องนี้อาจเปิดเผยให้เห็นกรอบความคิดในเรื่องการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่มีความแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นๆ ในสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น “การวิจัยแบบผสมผสาน” (Mixed-Method Research) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้แบบสอบถาม และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดให้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวตั้ง (Quantitative Research - Oriented) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวสนับสนุน ซึ่งมีสัดส่วนในการศึกษาข้อมูลด้วยแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณประมาณร้อยละ 70 และแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพประมาณร้อยละ 30

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่อำเภอเมืองปัตตานีเป็นพื้นที่ในการศึกษา จากนั้นจึงจัดแบ่งจำนวนประชากรในเขตอำเภอเมืองปัตตานีออกเป็นสองกลุ่ม นั่นคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาล โดยใช้เขตการปกครองระดับ “ตำบล” เป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่ง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เลือกพื้นที่ตำบล “สะบารัง” เป็นตัวแทนจากเขตเทศบาล และเลือกตำบล “บาราโหม” เป็นตัวแทนจากนอกเขตเทศบาล หลังจากนั้นจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน จากแต่ละเขตตำบล โดยกลุ่ม

สตรีมุสลิมที่ได้รับการคัดเลือกต้องมีความหลากหลายทางด้าน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้ นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้ที่เคยใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาส่วนที่ 1 การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม

ในส่วนของการศึกษาการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนั้นพบว่า เป็นไปตาม ข้อเสนอแนะพื้นฐานของการศึกษาที่ได้ตั้งเอาไว้ นั่นคือ พบว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีข้อได้เปรียบในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล โดยสามารถอธิบายข้อได้เปรียบในด้านต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) ข้อได้เปรียบเรื่องความรู้ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีข้อได้เปรียบเรื่องการมีความรู้ในการเข้าถึง

สื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาล เนื่องจากสตรีมุสลิมในเขตเทศบาลเห็นว่าตนเองมีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่านั่นเอง จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีปัจจัยความรู้ในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยพบว่าค่า Sig. = .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยความรู้ดังกล่าวเท่ากับ 3.26 ซึ่งมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 และเมื่อเปรียบเทียบความรู้ย่อยในแต่ละด้านแล้วก็พบว่าสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีความรู้มากกว่าเช่นกัน โดยมีความรู้มากกว่าทั้งในเรื่องของการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การใช้งานเว็บไซต์ และการเชื่อมโยงสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยรายละเอียดทั้งหมดแสดงให้เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม จำแนกตามค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความรู้เรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง และตามพื้นที่อาศัย

ความคิดเห็นต่อความรู้ ในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง	พื้นที่อาศัย	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ความรู้เรื่องการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	3.80	3.33
ความรู้เรื่องการใช้เว็บไซต์และโปรแกรม	3.34	2.70
ความรู้เรื่องการเชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต	2.65	1.50
เฉลี่ยรวม	3.26	2.51

นอกจากนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มก็ยังได้ยืนยันข้อค้นพบที่ว่าสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีความรู้เรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาล ซึ่งการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพยังทำให้ทราบว่าสาเหตุที่สตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีความรู้เรื่องดังกล่าวมากกว่าเนื่องจาก

มีองค์ประกอบสนับสนุนหลายประการ เช่น 1) การมีโอกาสในการศึกษามากกว่าซึ่งช่วยให้มีโอกาสได้เรียนรู้การใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ต 2) การมีเทคโนโลยีสื่ออินเทอร์เน็ตแพร่กระจายในพื้นที่มากกว่าซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสการเรียนรู้การใช้งานเทคโนโลยีสื่อดังกล่าวได้มากขึ้น และ 3) การมีวิถีชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้อง

กับการใช้งานคอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าซึ่งช่วยให้กระบวนการศึกษาและเรียนรู้เรื่องดังกล่าวดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

2) ข้อได้เปรียบเรื่องการเงินทางเศรษฐกิจเพื่อการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีข้อได้เปรียบในเรื่องการเงินทางเศรษฐกิจเพื่อการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาล เนื่องจากสตรีมุสลิมในเขตเทศบาลเห็นว่าตนเองได้รับการสนับสนุนทางการเงินด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่านั่นเอง จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีปัจจัยเศรษฐกิจในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยพบว่าค่า

Sig. = .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตมีค่าเฉลี่ยความรู้ดังกล่าวเท่ากับ 2.71 ซึ่งมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 และเมื่อเปรียบเทียบการเงินทางเศรษฐกิจในแต่ละด้านแล้วก็พบว่าสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีทุนดังกล่าวทุกด้านมากกว่าเช่นกัน โดยมีทุนทางเศรษฐกิจมากกว่าทั้งในเรื่องของการใช้จ่ายเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อโปรแกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่ออินเทอร์เน็ต การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อบริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และการใช้จ่ายเงินเพื่อซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โดยรายละเอียดทั้งหมดแสดงให้เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม จำแนกตามค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อทุนทางเศรษฐกิจเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง และตามพื้นที่อาศัย

ความคิดเห็นต่อการมีทุนทางเศรษฐกิจ ในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง	พื้นที่อาศัย	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์	2.92	2.16
การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อโปรแกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่ออินเทอร์เน็ต	2.74	2.39
การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อบริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	2.71	2.35
การใช้จ่ายเงินเพื่อซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	2.46	2.21
เฉลี่ยรวม	2.71	2.28

นอกจากนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับการสนทนากลุ่มก็ยังได้ยืนยันข้อค้นพบที่ว่าสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีทุนทางเศรษฐกิจในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาล ซึ่งการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพยังทำให้ทราบว่าสาเหตุที่สตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีทุนทางการเงินมากกว่าเนื่องจากมีองค์ประกอบสนับสนุนบางประการ เช่น 1) การมีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้มากกว่า ซึ่งทำให้

สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้ 2) การมีโอกาสประกอบอาชีพที่หลากหลายกว่า ซึ่งทำให้มีเหตุผลหรือความจำเป็นในการใช้จ่ายเพื่อนำสื่อดังกล่าวมาใช้งาน และ 3) การมีวิถีชีวิตที่ซับซ้อนกว่า ซึ่งส่งผลให้มีความจำเป็นในการใช้จ่ายเพื่อนำสื่อดังกล่าวมาใช้จัดการความซับซ้อนของชีวิตประจำวัน เช่น การสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ การรับส่งข่าวสาร การประสานงาน และการเข้าถึงข่าวสารข้อมูล เป็นต้น

3) ข้อได้เปรียบเรื่องการได้รับการส่งเสริมทางสังคมให้เข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลมีข้อได้เปรียบในเรื่องการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาล เนื่องจากสตรีมุสลิมในเขตเทศบาลเห็นว่าตนเองได้รับโอกาส อิสระ และความเท่าเทียม ในเรื่องการเข้าถึงสื่อดังกล่าวมากกว่านั่นเอง จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีปัจจัยสังคมในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยพบว่าค่า Sig. = .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่อง

ดังกล่าวแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตมีค่าเฉลี่ยความรู้ดังกล่าวเท่ากับ 3.11 ซึ่งมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมในแต่ละด้านแล้วก็พบว่าสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลได้รับการสนับสนุนมากกว่าสามด้าน ได้แก่ การมีโอกาสในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต การมีอิสระในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต และการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ได้อย่างเท่าเทียม ในขณะที่พบว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาลได้รับการสนับสนุนมากกว่าเพียงด้านเดียวเท่านั้น นั่นคือ การได้รับการยอมรับเรื่อง การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตโดยรายละเอียดทั้งหมด แสดงให้เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม จำแนกตามค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการได้รับการสนับสนุนทางสังคม เรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง และตามพื้นที่อาศัย

ความคิดเห็นต่อการได้รับการสนับสนุนทางสังคม ในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง	พื้นที่อาศัย	
	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
การมี “โอกาส” ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต	3.12	2.10
การมี “อิสระ” ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต	3.15	2.54
การได้รับ “ความเท่าเทียม” ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต	3.40	2.30
การได้รับ “การยอมรับ” ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต	2.77	3.26
เฉลี่ยรวม	3.11	2.55

นอกจากนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มก็ยังได้ยืนยันข้อค้นพบที่ว่าสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลได้รับการสนับสนุนทางสังคมในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาล ซึ่งพบว่าเป็นผลมาจากองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ 1) สตรีมุสลิมในเขตเทศบาลมีโอกาสทางสังคมในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่า เนื่องจากมีสื่อดังกล่าวแพร่หลายในพื้นที่มากกว่า 2) สตรีมุสลิมในเขตเทศบาลมีอิสระทางสังคมในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่า เนื่องจากมีความรู้เรื่องการใช้งานคอมพิวเตอร์และ

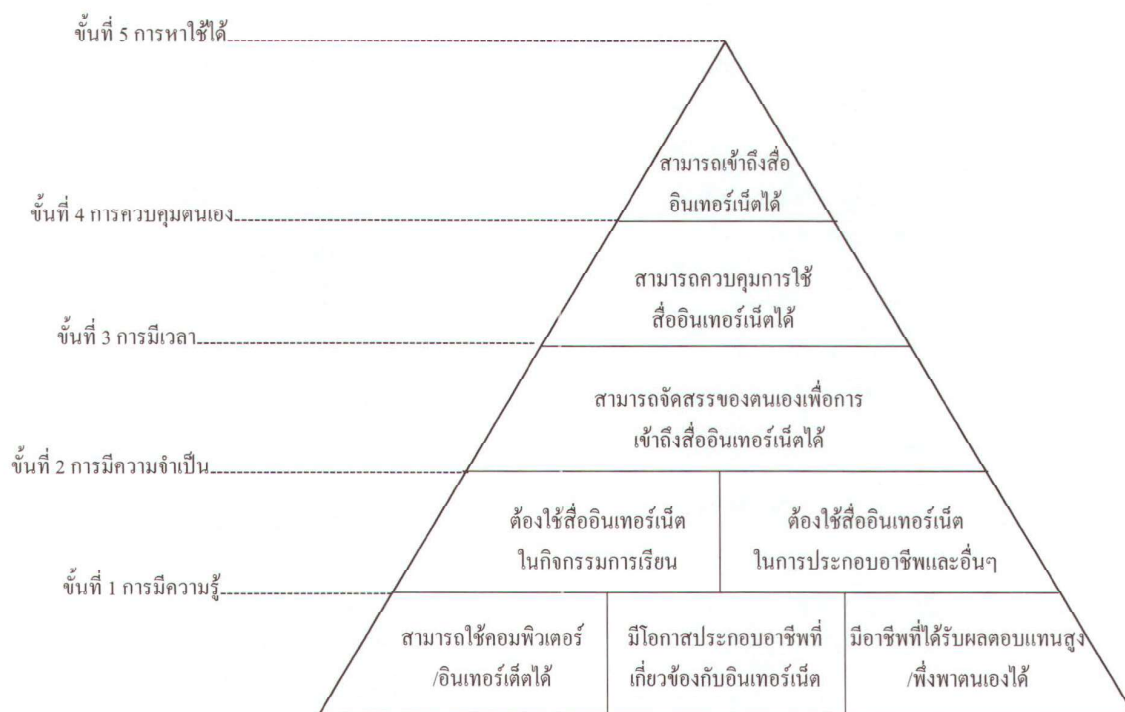
สื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าจึงมักได้รับการไว้วางใจให้ใช้งานได้อย่างอิสระ 3) สตรีมุสลิมในเขตเทศบาลได้รับความเท่าเทียมทางสังคมในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่า เนื่องจากมีสื่อดังกล่าวแพร่หลายในพื้นที่แล้ว การเข้าถึงจึงทำได้อย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการได้รับการยอมรับให้เข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น กลับพบว่า สตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาลได้รับการยอมรับและสนับสนุนให้ใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตเช่นกัน เนื่องจากพบว่าในปัจจุบันความเป็นเมืองได้ขยายสู่พื้นที่นอกเขตเทศบาลมากขึ้นและสื่ออินเทอร์เน็ตก็ได้รับ

การยอมรับจากสมาชิกชุมชนนอกเขตเทศบาลมากขึ้นในฐานะของเครื่องมือสื่อสารชนิดใหม่ที่สามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นที่ยังเป็นชนบท

อนึ่ง นอกจากผลการศึกษาข้างต้นแล้ว การศึกษาครั้งนี้ยังได้นำไปสู่ข้อค้นพบอื่นที่อยู่นอกเหนือจากข้อสันนิษฐานที่ได้ตั้งเอาไว้ นั่นคือ “หลักการ” (Principles) ที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนำมาใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการพิจารณาเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง โดยข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะ

ที่สตรีมุสลิมต้องคำนึงถึงมากที่สุดในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เลือกตอบคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนเองเห็นว่ามีความสำคัญต่อการเข้าถึงสื่อดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลร่วมกันจนมองเห็นถึงลำดับขั้นของหลักการต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนำมาใช้เป็นกรอบในการพิจารณาเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง โดยสามารถสรุปให้เห็นได้จาก “แผนภาพรูปพีระมิด” (Pyramid diagram) ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงข้อค้นพบของการศึกษาเรื่อง “หลักการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต” ของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม

แผนภาพด้านบนแสดงให้เห็นข้อค้นพบเรื่อง “หลักการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต” (Internet Access Principles) ของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปพีระมิดถูกแบ่งออกเป็น 5 ลำดับชั้นเริ่มตั้งแต่ชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นฐานของพีระมิดไปจนถึงชั้นที่ 5 ซึ่งเป็นจุดยอดของรูปพีระมิด โดยผู้วิจัยกำหนดให้การพิจารณาชั้นที่ 1 เป็นฐานของพีระมิดซึ่งเปรียบได้กับฐานแนวคิดที่จะต้องมีความมั่นคง จากนั้นจึงดำเนินไปสู่หลักการพิจารณาในชั้นต่อไปจนนำไปสู่ขั้นสุดท้าย นั่นคือการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลสรุปตามลำดับชั้นได้ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีความจำเป็นในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Necessity)

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการเป็น “ผู้มีความจำเป็น” ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตถือเป็นคุณลักษณะลำดับแรก ที่กลุ่มตัวอย่างได้นำมาใช้พิจารณาในการเข้าถึงสื่อดังกล่าวของตนเอง จากการศึกษาพบว่าตัวแปรเรื่อง “ระดับการศึกษา” ถือเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในเรื่องนี้ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะมีความจำเป็นในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งพบว่าเป็นความจำเป็นของการศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีมุสลิมที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีช่องทางในการประกอบอาชีพที่หลากหลายซึ่งจะส่งผลให้มีโอกาสในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้นด้วย

ขั้นที่ 2 การมีความรู้ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Literacy)

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการเป็น “ผู้มีความรู้” ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตถือเป็นคุณลักษณะขั้นที่สอง ที่กลุ่มตัวอย่างนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเข้าถึงสื่อดังกล่าว การศึกษาพบว่า “ระดับการศึกษา” ยังคงเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็น “ตัวชี้วัด” ที่แสดงให้เห็นว่าสตรีมุสลิมจะมีความรู้ในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้นเพียงใด ทั้งนี้พบว่าสตรีมุสลิมจะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยความรู้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยความรู้เชิงเทคนิค และ 2) ปัจจัยความรู้เชิงศาสนา ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมสามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ “ระดับการศึกษา” ยังมีส่วนใน

การผลักดันให้สตรีมุสลิมได้พัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตด้วย โดยในส่วนของปัจจัยทางเศรษฐกิจพบว่าการศึกษาช่วยให้สตรีมุสลิมมีโอกาสประกอบอาชีพที่หลากหลายและได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีรายได้ที่มั่นคงและความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง และในส่วนของปัจจัยทางสังคมพบว่าการศึกษาช่วยให้บุคคลรอบข้างยอมรับว่าสตรีมุสลิมเป็นผู้มีความรู้และมีความจำเป็นในการใช้งานสื่อดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้สตรีมุสลิมได้รับโอกาส อิสรภาพ ความเท่าเทียม และการยอมรับจากบุคคลรอบข้างในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

ขั้นที่ 3 การจัดสรรเวลาใช้สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Usability)

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการเป็น “ผู้มีเวลา” ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตถือเป็นคุณลักษณะลำดับที่สาม ที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้นำมาใช้พิจารณาในการเข้าถึงสื่อดังกล่าว จากการศึกษาพบว่าหลังจากที่สตรีมุสลิมได้พิจารณาว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความจำเป็นในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตแล้ว สตรีมุสลิมจึงจะพิจารณาจัดสรรเวลาจากการปฏิบัติหน้าที่หลักของตนเองเพื่อนำไปใช้งานสื่อดังกล่าว จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีอายุ 16 – 25 ปี และมีสถานภาพบุตรสาว ถือกลุ่มที่สามารถจัดสรรเวลาในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด เนื่องจากสตรีมุสลิมกลุ่มนี้ยังมีอายุน้อยและส่วนใหญ่ยังคงเป็นโสดซึ่งทำให้ยังไม่มีภาระในการดูแลรับผิดชอบสามีและบุตร ส่งผลให้มีเวลามากพอที่จะนำมาใช้งานสื่อดังกล่าว โดยเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “หน้าที่ของสตรีมุสลิม” ที่กำหนดว่าสตรีมุสลิมควรตระหนักในหน้าที่ของตนเองและรู้จักการจัดสรรเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ เป็นไปด้วยความถูกต้องและสมบูรณ์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการจัดสรรเวลาเพื่อการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตโดยไม่กระทบกระเทือนต่อภาระหน้าที่หลัก และให้การจัดสรรเวลานั้นเป็นไปอย่างสอดคล้องและส่งเสริมการทำหน้าที่หลักของตนเองด้วย

ขั้นที่ 4 การควบคุมตนเองขณะใช้สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Controllability)

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการเป็น “ผู้รู้จักควบคุมตนเอง” ในการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตถือเป็นคุณลักษณะลำดับที่สี่ที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้นำมาใช้พิจารณาในการเข้าถึงสื่อดังกล่าวของตนเอง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป และมีสถานภาพมารดา คือกลุ่มที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองขณะใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด เนื่องจากสตรีกลุ่มนี้มีวุฒิภาวะและวิจารณญาณที่สมบูรณ์จึงทำให้สามารถควบคุมดูแลการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเองให้อยู่ภายในกรอบการใช้งานที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “หน้าที่ของสตรีมุสลิมที่เป็นมารดา” ที่กำหนดว่ามารดาควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้ปฏิบัติตาม นั่นคือการแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะในการควบคุมตนเองให้มีความประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนา โดยพบว่าการควบคุมตนเองขณะใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมกลุ่มนี้จะถูกนำมาเป็นบรรทัดฐานให้สตรีมุสลิมคนอื่นๆ ที่มีอายุน้อยกว่าได้นำมาปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคมมุสลิมในที่สุด

ขั้นที่ 5 การหาใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้ (Internet Availability)

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการเป็น “ผู้หาใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้” ถือเป็นคุณลักษณะลำดับสุดท้ายที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนำมาใช้พิจารณาในการเข้าถึงสื่อดังกล่าวของตนเอง โดยแม้ว่าคุณลักษณะเรื่องการหาใช้สื่ออินเทอร์เน็ตนี้จะถือเป็น “ตัวชี้วัด” ที่ชัดเจนที่สุดในการแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของบุคคล แต่กลับพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมส่วนใหญ่ไม่ถือว่าการหาใช้งานสื่อดังกล่าวได้จริงจะถือเป็นการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความถูกต้องสมบูรณ์หากปราศจากการพิจารณาทั้ง 4 ขั้นที่ได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้ โดยพบว่าสตรีมุสลิมจะให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของตนเองในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ต

ก่อน เริ่มจากการแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความจำเป็นในการใช้งานสื่อดังกล่าว จากนั้นจึงพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อและทำการจัดสรรเวลาเพื่อใช้งานสื่อโดยไม่ให้กระทบกับการปฏิบัติหน้าที่หลักของตนเอง ซึ่งในการใช้งานสื่อดังกล่าวสตรีมุสลิมจะต้องแสดงให้เห็นว่าตนเองสามารถควบคุมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม โดยเมื่อสตรีมุสลิมได้เตรียมความพร้อมในเรื่องต่างๆ เหล่านี้แล้วก็จะนำไปสู่การเข้าถึงและใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างเป็นปกติวิสัยในชีวิตประจำวันนั่นเอง

โดยสรุป ผลการศึกษาทั้งหมดของเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนี้ได้นำไปสู่ข้อสังเกตของการศึกษาใน 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. พบว่าเป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ได้ตั้งเอาไว้ นั่นคือ สตรีมุสลิมในเขตเทศบาลจะมีข้อได้เปรียบในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล โดยเป็นข้อได้เปรียบในเรื่องการมีความรู้ การมีศักยภาพทางการเงิน และการได้รับการส่งเสริมทางสังคม ให้สามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต

2. พบว่าตัวแปรเรื่อง “ระดับการศึกษา” ถือเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิม โดยพบว่าสตรีมุสลิมที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะถือเป็นผู้มีความรู้ มีทุนทางการเงิน และมีความจำเป็นในเรื่องการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับการมีปัจจัยพื้นฐาน 3 ประการในเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต นั่นคือ การมีปัจจัยความรู้ การมีปัจจัยเศรษฐกิจ และการมีปัจจัยสังคม

3. พบว่าสตรีมุสลิมได้กำหนด “หลักการ” พิจารณาเรื่องการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีการดำเนินการเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการมีความจำเป็นในการใช้ การมีความรู้ในการใช้ การจัดสรรเวลาในการใช้ การควบคุมตนเองขณะใช้ และการหาใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้ โดยพบว่า การดำเนินการตามลำดับขั้นอย่างสมบูรณ์ถือว่าเป็นการเข้าถึงที่มีประสิทธิภาพ มีคุณประโยชน์ มีความปลอดภัย และเป็นที่ยอมรับในสังคมมุสลิม

ผลการศึกษารายที่ 2 การใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม

ในส่วนของการศึกษาการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนั้นพบว่า เป็นไปตามข้อสันนิษฐานของการศึกษาที่ได้ตั้งเอาไว้ นั่นคือพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้ทำการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับหลักการในศาสนาอิสลาม โดยพบว่า กระบวนการดังกล่าวดำเนินการผ่านกระบวนการเลือกใช้ประโยชน์ การเลือกไม่ใช้ประโยชน์ และการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “การก่อรูปทางสังคมในเชิงเทคโนโลยี” หรือ SST ที่อธิบายว่า “ทางเลือก” (Choices) มีอยู่แล้วในตัวเทคโนโลยีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นทางเลือกในการใช้งาน การออกแบบ การพัฒนา รวมถึงการวางทิศทางของเทคโนโลยีเพื่อการใช้งานในอนาคต โดยทางเลือกในการใช้งานเทคโนโลยีที่แตกต่างกันก็จะนำไปสู่ผลลัพธ์จากการใช้งานที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษารายนี้ที่พบว่าทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่ได้แสดงออกมาใน 3 แนวทางนั้นได้สะท้อนให้เห็น “อำนาจ” ของผู้ใช้ที่อยู่เหนือตัวเทคโนโลยี ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับทฤษฎี “การประกอบสร้างทางสังคมโดยเทคโนโลยี” หรือ SCOT ที่อธิบายว่าเทคโนโลยีต่างๆ ที่มนุษย์ได้ผลิตขึ้นมานั้นมิได้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ หากแต่เป็นมนุษย์ที่มีอำนาจในการประกอบสร้างเทคโนโลยีให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตนเองและสังคม

จากข้อค้นพบที่ว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้ทำการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตโดยผ่านกระบวนการเลือกใช้ประโยชน์ การเลือกไม่ใช้ประโยชน์ และการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยสามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางทั้ง 3 ดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1) การเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากการ

ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน โดยพบว่าค่า Sig. = .424 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตและนอกเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยเรื่องการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับค่อนข้างสูงเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และ 3.64 ตามลำดับ ในส่วนของการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มนั้น ก็ได้แสดงผลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ นั่นคือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากทั้งสองเขตได้แสดงความต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพทำให้ค้นพบข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มเติม นั่นคือ พบว่าในการพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากทั้งสองเขตได้กล่าวถึงความสำคัญของการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าวให้สอดคล้องกับ “หน้าที่” ของตนเอง ทั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้กล่าวถึงแนวทางในการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตให้สอดคล้องกับหน้าที่ของตนเองใน 2 ประเด็นหลักๆ คือต่อไปนี้

1.1) การเลือกใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับหน้าที่ทั่วไป โดยในเรื่องนี้พบว่าก่อนที่กลุ่มตัวอย่างจะใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น พวกเธอจะต้องพิจารณาก่อนว่า การใช้งานสื่อในครั้งนั้นๆ จะสนับสนุนหรือส่งเสริมการทำหน้าที่พื้นฐานของตนเองอย่างไรบ้าง ซึ่งพบว่าขึ้นอยู่กับสถานภาพต่างๆ ที่สตรีมุสลิมแต่ละคนเป็น เช่น หากมีสถานภาพเป็นบุตรสาวและยังอยู่ในวัยเรียนก็ต้องมุ่งใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาหาความรู้เป็นหลัก หากมีสถานภาพเป็นภรรยาก็ต้องมุ่งใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในครัวเรือน หรือหากมีสถานภาพเป็นมารดาที่ต้องมุ่งใช้ประโยชน์เพื่อการดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวเป็นสำคัญ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังกล่าวถึงสถานภาพอื่นๆ ที่มีความสำคัญ เช่น สถานภาพของชาวมุสลิมซึ่งมีหน้าที่ในการนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือในการ

ศึกษาและเผยแพร่ความรู้ทางศาสนา รวมถึงสถานภาพของสมาชิกสังคมซึ่งสตรีมุสลิมจะต้องแสดงการมีส่วนร่วมในสังคมด้วยการนำเสนอสื่อดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยพบว่าการเลือกใช้ประโยชน์ตามหน้าที่ดังกล่าวสามารถแสดงออกมาได้หลายทาง เช่น การใช้เพื่อค้นข้อมูล การใช้เพื่อสอบถามข้อมูล การใช้เพื่อแบ่งปันความรู้ การใช้เพื่อแสดงความคิดเห็น การใช้เพื่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ รวมไปถึงการใช้เพื่อสร้างเครือข่ายสตรีมุสลิมในสื่ออินเทอร์เน็ต

1.2) การเลือกใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างได้อธิบายว่าวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ตั้งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคทางการสื่อสาร รวมถึงชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่มิใช่เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชาวมุสลิมในส่วนอื่นๆ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และที่สำคัญ คือชาวมุสลิมในบริเวณนี้ยังต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความไม่สงบและเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าตนเองต้องมีการหาที่ต่างๆ ในชีวิตเพิ่มมากขึ้นกว่าสตรีมุสลิมในส่วนอื่นๆ ของประเทศ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสื่อสารอัตลักษณ์ของตนเอง โดยพบว่าการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะนี้เกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้ตระหนักถึงความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจผิดของบุคคลภายนอกเกี่ยวกับความเป็นตัวตนที่แท้จริงของสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเห็นว่าบุคคลภายนอกจำนวนหนึ่งยังคงมองว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มีวิถีชีวิตที่ลึกลับเข้าใจยาก ขาดความรู้

ที่เกี่ยวกับโลกสมัยใหม่ ขาดการตื่นตัวในเรื่องสิทธิทางการเมือง ขาดการแสดงออก ยึดติดอยู่กับประเพณีที่ยกย่องให้ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิง มีความอ่อนแอ และยังคงถูกกดขี่ข่มเหงจากบุคคลที่อยู่รอบๆ ตัวโดยที่ไม่มีการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเอง ซึ่งในเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้แย้งว่า ในความเป็นจริงแล้ว สตรีมุสลิมส่วนใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่นี้มิได้เป็นเช่นนั้น แต่ในทางตรงข้ามได้ระบุว่าสตรีมุสลิมส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และคำนึงถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่ช่วยให้พวกเธอสามารถมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ได้ โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าอินเทอร์เน็ตถือเป็นสื่อเดียวที่เปิดโอกาสให้พวกเธอได้สื่อสารและแสดงออกถึงความเป็นตัวตนผ่านทางการบอกเล่าของตนเองซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องในสังคมมากยิ่งขึ้น และพบว่าในปัจจุบันมีสตรีมุสลิมจำนวนมากในพื้นที่ได้นำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้งานในลักษณะดังกล่าว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของพลเมืองในพื้นที่ในเรื่องของการสื่อสารอัตลักษณ์ที่ถูกต้องของตนเองให้สังคมภายนอกได้รับทราบ ซึ่งจะนำไปสู่การให้เกียรติและการให้ความเคารพต่อวัฒนธรรม เชื้อชาติ และภาษาที่แตกต่าง รวมไปถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสตรีมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประชาชนในส่วนอื่นๆ ของประเทศ

ประเด็นที่ 2 การรับมือกับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยในเรื่องนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้กล่าวถึงแนวทางในการนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในการบรรเทาผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรีมุสลิมในพื้นที่นั้นแสดงออกมาให้เห็นในหลายรูปแบบ เช่น ผลกระทบต่อครอบครัว ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ผลกระทบต่อการดูแลสุขภาพ ผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย และผลกระทบต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าผลกระทบแต่ละด้านดังกล่าวได้มีส่วนทำให้การปฏิบัติหน้าที่ตามปกติของพวกเธอต้องประสบกับความยากลำบาก

มากขึ้น โดยต่างเห็นว่าหากสตรีมุสลิมสามารถนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้งานลักษณะที่สอดคล้องและสนับสนุนการทำหน้าที่ของตนเองให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้นก็อาจเป็นการช่วยบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบได้

โดยในส่วนของการนำสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในการบรรเทาผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบนั้น กลุ่มตัวอย่างเสนอว่าสามารถกระทำได้หลายแนวทาง โดยแนวทางแรกคือการบรรเทาผลกระทบต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารซึ่งกระทำได้โดยการนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือในการเกาะติดและแจ้งเตือนเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเห็นว่า “สื่อเครือข่ายสังคม” (Social network) เช่น Facebook Line หรือ Twitter คือช่องทางที่ผู้คนสามารถแบ่งปันข่าวสารสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วกว่าการรายงานข่าวสารของสื่อมวลชน และหลายครั้งได้พบว่าผู้คนได้รับการแจ้งเตือนเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบและหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ดังกล่าวด้วยการสื่อสารในเครือข่ายสังคมนี้เอง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังกล่าวถึงการบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพว่าสตรีมุสลิมสามารถนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในการค้าขายและทำธุรกิจได้ ซึ่งการค้าขายในโลกออนไลน์ก็จะช่วยให้สตรีมุสลิมลดความเสี่ยงต่อการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ที่อาจเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ รวมถึงยังช่วยเพิ่มช่องทางการแสวงหารายได้ซึ่งเหมาะสมกับสภาพธุรกิจที่ค่อนข้างฝืดเคืองในพื้นที่ซึ่งเป็นผลจากเหตุการณ์ความไม่สงบนั่นเอง โดยการเลือกใช้ประโยชน์ในด้านการประกอบอาชีพนี้ถือเป็นการนำมาใช้งานในลักษณะที่สนับสนุนการทำหน้าที่ในครอบครัวของสตรีมุสลิมได้เป็นอย่างดี

2) การเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีการเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีการเลือกไม่ใช้ประโยชน์

จากสื่ออินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน โดยพบว่าค่า Sig. = .693 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตและนอกเขตมีค่าเรื่องการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับค่อนข้างสูงเท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และ 3.78 ตามลำดับ นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพก็ได้แสดงผลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ นั่นคือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากทั้งสองเขตได้ระบุว่าตนเองจะไม่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับหลักศาสนาอิสลามเรื่อง “การปกป้องตนเอง” ของสตรีมุสลิม ซึ่งหมายถึงการที่สตรีมุสลิมตระหนักได้ว่าการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะใดที่ถือเป็น “หะรอม” หรือแนวทางที่ศาสนาอนุมัติและสตรีมุสลิมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และการใช้งานในลักษณะใดที่ถือเป็น “หะรอม” หรือแนวทางที่ศาสนาไม่อนุมัติซึ่งจะต้องหลีกเลี่ยงและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว โดยการที่สตรีมุสลิมสามารถแยกแยะแนวทางการใช้งานทั้งสองลักษณะออกจากกันได้นี้ก็ถือว่าเป็นกระบวนการดูแลและปกป้องตนเองมิให้เกิดการหลงผิดหรือพลั้งเผลอเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่ถูกต้อง และในส่วนของการศึกษาความเป็นเขตพื้นที่อาศัย อันได้แก่ เขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลนั้น พบว่าไม่มีผลต่อการปกป้องตนเองจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เนื่องจากเห็นว่าสตรีมุสลิมทุกคนต่างเห็นว่าการปกป้องตนเองคือสิ่งที่สตรีทุกคนต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและเท่าเทียมกันไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเขตหรือนอกเขตเทศบาลก็ตาม โดยสรุปแนวทางการเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 หลีกเลี่ยงการใช้งานที่ส่งผลด้านลบต่อภาพลักษณ์ของตนเอง ในเรื่องนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของตนเองในสื่ออินเทอร์เน็ต โดยเชื่อว่าผู้คนในโลกออนไลน์จะรับรู้ว่าสตรีมุสลิมเป็น

อย่างไรจากภาพลักษณ์ที่ได้ประกอบสร้างขึ้นมาในสื่อดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าสตรีมุสลิมควรหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่อาจส่งผลให้เกิดภาพลบต่อตนเองในโลกออนไลน์ เช่น 1) หลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ซึ่งอาจมีผู้ไม่หวังดีนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้งานก็อาจส่งผลร้ายต่อสตรีมุสลิมได้ 2) หลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแปลกหน้าหากไม่มีความจำเป็น โดยเฉพาะในกรณีของการสื่อสารกับบุคคลต่างเพศและต่างศาสนาซึ่งมักไม่เข้าใจในแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารกับสตรีมุสลิม และ 3) หลีกเลี่ยงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ไม่เหมาะสม นั่นคือการไม่ใช้งานเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับอบาซุขเรื่องต่างๆ เช่น การโป๊เปลือย การอนาจาร การฆ่าสัตว์ การทารุณกรรม รวมไปถึงการพนัน และสิ่งเสพติด นอกจากนี้ยังเห็นว่าควรหลีกเลี่ยงข้อมูลที่ไร้สาระและไม่มีประโยชน์ เช่น ข่าวบันเทิง ข่าวดารา ข่าวแฟชั่น และเรื่องซุบซิบนิทาน เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 หลีกเลี่ยงการใช้งานที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อศาสนาอิสลามและสังคมมุสลิม

โดยเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องของสังคมมุสลิมโดยรวมมิใช่เพียงแก่สตรีมุสลิม โดยในเรื่องนี้พบว่าแนวทางการเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมกล่าวถึง ได้แก่ 1) หลีกเลี่ยงการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาที่เกิดจากการตีความของตนเอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหากสตรีมุสลิมตระหนักว่าตนเองยังไม่มีความรู้ทางศาสนาพอหรือยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่ามีความรู้จริงในเรื่องดังกล่าวก็ไม่ควรที่จะนำหลักการต่างๆ มาตีความและนำเสนอด้วยตนเองเพราะอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด 2) หลีกเลี่ยงการอ้างอิงข้อมูลเรื่องศาสนาจากแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะช่วยให้สตรีมุสลิมหลีกเลี่ยงจากการหยิบเอาข้อมูลเรื่องศาสนาจากแหล่งข้อมูลนั้นๆ มาบอกเล่าต่อ และ 3) หลีกเลี่ยงจากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ไม่ประสัคคีกับอิสลาม และในขณะเดียวกันก็ทำการแจ้งเตือนสมาชิกครอบครัวและเครือข่ายชาวมุสลิมในโลกออนไลน์ให้

รับรู้และหลีกเลี่ยงจากแหล่งข้อมูลที่ไม่ประสัคคีเหล่านั้นด้วย

ประเด็นที่ 3 การสนับสนุนให้บุคคลรอบข้างช่วยปกป้องดูแล

นอกจากการปกป้องและดูแลตนเองแล้ว การศึกษายังพบว่าการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมยังอยู่ภายใต้การดูแลปกป้องของบุคคลเพศชายที่อยู่ใกล้ชิด เช่น บิดา สามี พี่ชาย หรือน้องชายอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่าผู้ชายมักมีความรู้เรื่องเครื่องยนต์ักโลกและเทคโนโลยีมากกว่า จึงต้องการให้บุคคลเหล่านี้เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำว่าควรใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างไรให้ถูกต้องและปลอดภัย ซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง Bridging the Gender Divide (International Center for Research on Women, 2010: online) ที่พบว่าผู้หญิงมักเป็นกลุ่มคนที่ถูกบรรทัดฐานหรือความเชื่อทางสังคมปลูกฝังให้ต้องดำรงตนอยู่ภายใต้ระบอบทางสังคมที่ยอมรับการปกครองและบริหารจัดการเทคโนโลยีโดยเพศชายโดยเฉพาะในเรื่องของการใช้งานเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง Gender Issues on the Internet (Jones, Ladniak, and O'Sullivan, 2009: online) ที่พบผู้หญิงส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการปูพื้นฐานด้านความรู้และความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีมาตั้งแต่ช่วงต้นของชีวิต อีกทั้งผู้หญิงมักมองว่าเรื่องการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีนั้นเป็นเรื่องของผู้ชาย และไม่สอดคล้องหรือไม่สนับสนุนการทำหน้าที่หลักของเพศหญิง

3) การสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่แตกต่างกัน เนื่องจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีพื้นที่อาศัยแตกต่างกันจะมีการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยพบว่าค่า Sig. = .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากในเขต

เทศบาลมีค่าเฉลี่ยในเรื่องการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากนอกเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยดังกล่าวในระดับปานกลางเท่ากับ 3.31 นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มก็ได้แสดงผลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ นั่นคือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากทั้งสองเขตได้ระบุว่าตนเองมีความสามารถในการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตไม่เท่ากัน โดยการศึกษาพบว่าในเรื่องของการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่อง “สิทธิด้านการสื่อสาร” ของสตรีมุสลิม โดยเห็นว่าสตรีมุสลิมควรรับรู้และยอมรับว่าตนเองมีขอบเขตในการสื่อสารและแสดงความคิดเห็นมากน้อยแค่ไหน รวมถึงรู้ว่าตนเองควรแสดงหรือไม่ควรแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดบ้าง โดยหลักคิดสำคัญของเรื่องนี้คือการแสดงความคิดเห็นของตนเองจะต้องไม่ก้าวล่วงผู้อื่น และต้องไม่ทำให้ตนเอง ครอบครวั และสังคมมุสลิมต้องเดือดร้อน รวมถึงไม่ทำให้หลักการศาสนาอิสลามต้องเสื่อมเสีย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจากนอกเขตเทศบาลได้ระบุว่าตนเองมีความสามารถในการประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อแสดงออกซึ่งสิทธิทางการสื่อสารได้น้อยกว่า เนื่องจากเห็นว่าสตรีมุสลิมส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลยังมีระดับการศึกษาทุนทางเศรษฐกิจ และการสนับสนุนทางสังคม ที่น้อยกว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (สอดคล้องกับผลการศึกษาส่วนที่ 1) ซึ่งเป็นผลให้ไม่สามารถนำเอาสื่อดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของตนเองได้แม้จะมีความต้องการก็ตาม

สำหรับแนวทางการประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะเฉพาะที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้กล่าวถึงนั้น พบว่ามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของพื้นที่เขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังเกี่ยวข้องกับความต้องการในการแสดงออกซึ่งสิทธิของสตรีมุสลิมในหลายๆ ด้านด้วย โดยสามารถแยกอธิบายได้

ตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การประยุกต์ใช้เพื่อแสดงสิทธิทางการศึกษา พบว่า การประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะนี้เกิดขึ้นเพื่อช่วยให้สตรีมุสลิมเข้าถึงข้อมูลและความรู้อย่างยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสตรีมุสลิมในพื้นที่นี้ยังมีระดับการศึกษาค่ำและต้องมีส่วนรับผิดชอบในการหารายได้เพื่อช่วยเหลือครอบครัวตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยเหตุนี้จึงต้องการนำสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อศึกษาหาความรู้ซึ่งอาจช่วยลดช่องว่างทางความรู้ของประชากรสตรีมุสลิมในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตยังช่วยให้ได้รับความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นเนื่องจากไม่จำเป็นต้องเดินทางออกมาศึกษาในสถานที่ต่างๆ ซึ่งอาจมีความเสี่ยงต่อการก่อการร้าย รวมถึงการศึกษาด้วยสื่อดังกล่าวยังช่วยลดข้อผูกมัดในเรื่องของเวลาเนื่องจากสตรีมุสลิมสามารถเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ผ่านทางสื่อดังกล่าวได้โดยไม่กระทบต่อเวลาที่ใช้ในการทำหน้าที่หลัก และพบว่าสามารถนำสื่ออินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่สอดคล้องกับตนเอง เช่น การฝึกอาชีพ การเย็บปักถักร้อย การประกอบอาหาร การดูแลสุขภาพ และการแต่งกาย เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 การประยุกต์ใช้เพื่อแสดงสิทธิทางเศรษฐกิจ พบว่าการประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสตรีมุสลิมได้เล็งเห็นว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีศักยภาพในการเข้าถึงผู้คนเป็นจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ด้วยเหตุนี้จึงต้องการนำสื่อดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในแง่ของการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่อยู่ในสถานที่ต่างๆ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการใช้งานในลักษณะนี้มีประโยชน์อย่างมากต่อการทำธุรกิจค้าขายภายใต้สถานการณ์ทางสังคมและการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างอธิบายว่าปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในปัจจุบันได้ส่งผลให้กิจกรรมการค้าขายสินค้าต่างๆ ในพื้นที่มีความซบเซาลงเนื่องจากผู้คนไม่กล้าออกมาจับจ่ายใช้สอยเพราะเกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์ร้ายโดยเฉพาะในเขตย่านการค้าต่างๆ ในตัวเมือง รวมถึงบรรดาพ่อค้าแม่ค้าจำนวนหนึ่งก็จำเป็นต้องปิดกิจการลงไปเนื่องจากยอดขายลดลงและเกรงว่าตน

จะตกเป็นเหยื่อของการก่อการร้ายเช่นกัน ด้วยเหตุนี้เอง การประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการค้าขายในโลกออนไลน์จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมองว่าการประยุกต์ใช้สื่อในลักษณะดังกล่าว จะช่วยให้สตรีมุสลิมได้รับความปลอดภัย ช่วยลดต้นทุนลงเนื่องจากไม่ต้องเช่าพื้นที่และเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และยังช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมากขึ้น รวดเร็วขึ้น และน่าสนใจมากขึ้น

ประเด็นที่ 3 การประยุกต์ใช้เพื่อแสดงสิทธิทางสังคมและการเมือง พบว่าการประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสตรีมุสลิมส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเห็นว่าตนเองขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง ซึ่งในอดีตนั้นสตรีมุสลิมแทบจะไม่มีปากมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ เพราะต้องปฏิบัติตามให้อยู่ภายใต้กรอบวัฒนธรรมที่กำหนดว่าสตรีเพศไม่ควรเข้าไปข้องเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมการเมือง แต่หลังจากที่สื่ออินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นก็ปรากฏว่ามีกลุ่มสตรีมุสลิมรุ่นใหม่จำนวนมากที่เข้าถึงดังกล่าวและนำเอาสื่อมาประยุกต์ใช้เพื่อสื่อสารความคิดเห็นของสตรีมุสลิมให้เป็นที่รับทราบ จนเป็นผลให้ปัญหาด้านสังคมต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นกับเด็กและสตรีมุสลิมนั้นกลายเป็นเรื่องที่รับรู้และได้รับการดูแลแก้ไข โดยกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่าปัจจุบันมีเว็บไซต์อิสลามจำนวนมากที่เกิดขึ้นในสื่ออินเทอร์เน็ตรวมถึงเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับสตรี

มุสลิมด้วย โดยเว็บไซต์เหล่านี้ก็ถือเป็นพื้นที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่สตรีมุสลิมสามารถเข้ามาใช้งานเพื่อสื่อสารและแสดงออกถึงบทบาทของตนเองในเรื่องของสังคมและการเมืองได้

อนึ่ง นอกจากผลการศึกษาข้างต้นแล้ว การศึกษาครั้งนี้ยังได้นำไปสู่ข้อค้นพบอื่นที่อยู่นอกเหนือจากข้อสันนิษฐานที่ได้ตั้งเอาไว้ นั่นคือ ข้อค้นพบเรื่อง “กลวิธี” (Strategies) ที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนำมาใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการพิจารณาเรื่องการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเอง โดยข้อค้นพบในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมนั้นเป็นกระบวนการที่มีเอกลักษณ์และมีความยืดหยุ่นกับหลักการในศาสนาอิสลาม ซึ่งพบว่าแนวทางการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความเป็นเอกลักษณ์นี้สอดคล้องกับคำอธิบายของทฤษฎี “การประกอบสร้างทางสังคมโดยเทคโนโลยี” หรือ SCOT ที่กล่าวว่าเราจะไม่สามารถเข้าใจเทคโนโลยีชนิดหนึ่งได้โดยหากไม่ทำการศึกษาวิเคราะห์ว่าเทคโนโลยีชนิดนั้นได้ถูกผนวกเข้าไปในบริบทสังคมหนึ่งๆ อย่างไร ซึ่งในกรณีนี้คือการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมภายในบริบททางสังคมของศาสนาอิสลามนั่นเอง โดยข้อค้นพบเรื่องกลวิธีการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนี้ผู้วิจัยพบว่าสามารถประมวลออกมาเป็นกลวิธีในการใช้ประโยชน์ 2 ด้าน ประกอบด้วย “กลวิธีเชิงรุก” (Offensive strategy) และ “กลวิธีเชิงรับ” (Defensive strategy) ซึ่งสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงข้อค้นพบของการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต” ของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิม

ประเด็น ที่ศึกษา	ประเภทของกลวิธี		
	กลวิธีเชิงรุก		กลวิธีเชิงรับ
1. หลักการที่สตรีมุสลิมยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	เรื่องที่ 1 “หน้าที่ของสตรีมุสลิม” - รู้ว่าอะไรคือหน้าที่ - รู้ว่าอะไรสอดคล้องและสนับสนุนการทำหน้าที่	เรื่องที่ 2 “สิทธิของสตรีมุสลิม” - รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ทำได้ - รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ทำไม่ได้ ภายใต้ขอบเขตของศาสนา	เรื่องที่ 3 “การปกป้องตนเองของสตรีมุสลิม” - รู้ว่าอะไรคือสิ่งชั่วร้าย - รู้ว่าจะปกป้องตนเองจากสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้นได้อย่างไร
2. การใช้ประโยชน์จากสื่อของสตรีมุสลิมโดยการนำหลักการดังกล่าวมาใช้พิจารณา	- ใช้ประโยชน์จากสื่อในลักษณะที่สอดคล้องกับหน้าที่ของสตรีมุสลิม	- ใช้ประโยชน์จากสื่อในลักษณะที่สอดคล้องกับขอบเขตของสิทธิที่ได้รับจากคำสอนของศาสนาอิสลาม	- ต้องมีความตระหนักถึงสิ่งชั่วร้ายที่แฝงอยู่ในสื่อ - ต้องรู้ว่าจะปกป้องตนเองจากสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้นได้อย่างไร
3. การใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมโดยนำหลักการดังกล่าวมาใช้พิจารณา	- รู้ว่าการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในลักษณะใดที่มีความสอดคล้องและสนับสนุนหน้าที่ของสตรีมุสลิม	- ตระหนักว่าเรื่องใดที่สื่อสารได้และเรื่องใดที่ไม่ควรสื่อสาร และเลือกที่จะผลิตเนื้อหาหรือประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่มีความสอดคล้องกับสิทธิของตนเองเท่านั้น	- รู้จักหลีกเลี่ยงการใช้อินเทอร์เน็ตในลักษณะต่างๆ ที่เปิดเผยตนเองต่อสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายที่แฝงอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ต
4. ข้อค้นพบจากการศึกษา	- พบว่าแนวคิดดังกล่าวพัฒนาต่อขยายไปเป็น “การเลือกใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต”	- พบว่าแนวคิดดังกล่าวพัฒนาต่อขยายไปเป็น “การสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต”	- พบว่าแนวคิดดังกล่าวพัฒนาต่อขยายไปเป็น “การเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต”

ตารางด้านบนแสดงให้เห็นข้อค้นพบของการศึกษาเรื่อง “กลวิธีในการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต” โดยแบ่งกลวิธีดังกล่าวออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีเชิงรุก (Offensive strategy) หมายถึง แนวทางในการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตที่ถือว่าผู้ใช้งานมี “อำนาจ” ในการเปิดรับเนื้อหาจากสื่ออินเทอร์เน็ต และสามารถผลิตเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตตามความต้องการของตนเอง โดยแนวทางนี้คล้ายกับการ “รุก” (Offend) เข้าไปยังสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อนำเอา “เนื้อหา”

(Content) บางประการจากสื่อมาใช้งานตามความต้องการของตนเอง นอกจากนี้ยังแสดงออกมาให้เห็นในรูปของการนำเอา “ศักยภาพ” (Capability) บางประการของสื่ออินเทอร์เน็ตมาประยุกต์หรือปรับแต่งใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง จากกลวิธี การใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในเชิงรุกที่กล่าวถึงได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานทางความคิดที่มาจากหลักการในศาสนาอิสลาม โดยจากตารางที่ 8 ในส่วนของการศึกษา กลวิธีเชิงรุกในการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น

พบว่าหลักการทางศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนำมาเป็นกรอบความคิดในเรื่องนี้คือ “หน้าที่” และ “สิทธิ” ของสตรีมุสลิม

การศึกษาพบว่าหลักการเรื่อง “หน้าที่” ของสตรีมุสลิม ได้ถูกพัฒนาต่อยอดไปเป็นกรอบทางความคิดเรื่อง “การเลือกใช้ประโยชน์” จากสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากหลักการดังกล่าวได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าจะอะไรคือหน้าที่ของสตรีมุสลิม อะไรไม่ใช่หน้าที่ของสตรีมุสลิม และสตรีมุสลิมควรจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่ของตนเอง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้นำเอาหลักการศาสนาดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างเคร่งครัด โดยเป็นการมุ่งใช้งานสื่อดังกล่าวในลักษณะที่สอดคล้องและสนับสนุนการทำหน้าที่ของสตรีมุสลิม เช่น สตรีมุสลิมที่มีสถานภาพบุตรสาวก็ต้องมุ่งนำสื่อดังกล่าวมาใช้งานให้สอดคล้องกับหน้าที่ในการศึกษาเล่าเรียน หรือสตรีมุสลิมที่มีสถานภาพมารดาที่จะต้องนำสื่อดังกล่าวมาใช้งานให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่ต่างๆ ภายในครัวเรือน เป็นต้น ทั้งนี้พบว่าทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่สอดคล้องกับสถานภาพของตนเองจะเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคมมุสลิม

นอกจากนี้ ยังพบว่าหลักการศาสนาอีกเรื่องหนึ่งนั่นคือ “สิทธิ” ของสตรีมุสลิมได้ถูกพัฒนาต่อยอดไปเป็นกรอบความคิดเรื่อง “การสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์” จากสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากหลักการศาสนาในเรื่องสิทธิของสตรีมุสลิมได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าจะอะไรคือสิ่งที่สตรีมุสลิมสามารถกระทำได้และอะไรคือสิ่งที่สตรีมุสลิมไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้นำเอาหลักการศาสนาข้างต้นมาใช้เป็นกรอบในการสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของตนเองอย่างเคร่งครัด ซึ่งในเรื่องนี้สตรีมุสลิมจะต้องรู้ถึงสิทธิในเรื่องการสื่อสารของตนเองและตระหนักว่าเรื่องใดที่ตนเองสามารถสื่อสารได้และเรื่องใดที่ไม่สามารถสื่อสารได้ จากนั้นจึงผลิตเนื้อหาหรือประยุกต์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่มีความสอดคล้องกับสิทธิทางการสื่อสารของตนเองดังนี้

2. กลวิธีเชิงรับ (Defensive strategy) หมายถึง แนวทางในการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตที่ถือว่าผู้ใช้งานมี “อำนาจ” ที่จะเลือกไม่เปิดรับเนื้อหาจากสื่ออินเทอร์เน็ตตามความต้องการของตนเอง คล้ายกับเป็นการ “ตั้งรับ” (Defend) ของผู้ใช้สื่อที่จะทำการปฏิเสธ “เนื้อหา” (Content) บางประการในสื่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง จากกลวิธีการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในเชิงตั้งรับได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานทางความคิดที่มาจากหลักการในศาสนาอิสลาม โดยจากตารางที่ 8 ในส่วนของการศึกษากลวิธีเชิงรับในการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นพบว่าหลักการทางศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนำมาเป็นกรอบความคิดในเรื่องนี้คือ “การปกป้องตนเอง” ของสตรีมุสลิม

การศึกษาพบว่าหลักการศาสนาเรื่อง “การปกป้องตนเอง” ของสตรีมุสลิมนั้นได้ถูกพัฒนาต่อยอดไปเป็นกรอบทางความคิดเรื่อง “การเลือกไม่ใช้ประโยชน์” จากสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากหลักการดังกล่าวได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าสตรีมุสลิมจะต้องตระหนักถึงสิ่งชั่วร้ายที่แฝงอยู่ในโลก และต้องรู้ว่าจะปกป้องตนเองจากสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้นได้อย่างไร ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้นำคำสอนนี้มาใช้ด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้งานที่เปิดเผยตนเองต่อสิ่งชั่วร้ายที่แฝงอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ต โดยเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับหลักการในหะดีษที่กล่าวว่า สตรีมุสลิมทุกคนจะต้องปกปิด “เอวเราะฮ์” ของตนเองให้พ้นจากสายตาผู้อื่น ซึ่งหากนำมาเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความบกพร่องต่อความเป็นมุนษยที่มีเกียรติ ทำลายบุคลิกภาพที่ดีงาม และก่อให้เกิด “ฟิตนะฮ์” หรือความวุ่นวายขึ้นได้ (มันซูร อับดุลลอฮ์, 2550) ซึ่งในเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการปกปิดดังกล่าวมิได้หมายถึงการอิดยวบทางร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรหมายรวมถึงการไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของตนเองให้กับบุคคลแปลกหน้าในโลกของสื่ออินเทอร์เน็ตด้วย ด้วยเหตุนี้ศาสนาอิสลามจึงต้องกำหนดแนวทางต่างๆ เพื่อปกป้องสตรีมุสลิมให้คงความมิดีเกรียติ ศักดิ์ศรี และความสง่างามไม่ว่าสตรีมุสลิมจะอยู่ในโลกของความจริงหรืออยู่ในโลกออนไลน์ก็ตาม

โดยสรุป ผลการศึกษาทั้งหมดของเรื่องการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมนี้อาจนำไปสู่ข้อสังเกตของการศึกษาได้ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. พบว่าเป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ได้ตั้งเอาไว้ นั่นคือ สตรีมุสลิมใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับหลักการในศาสนาอิสลาม โดยได้ดำเนินการผ่านกระบวนการเลือกใช้ประโยชน์ เลือกไม่ใช้ประโยชน์ และสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

2. พบว่าตัวแปรเรื่อง “ความรู้ทางศาสนา” ถือเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จในการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิม โดยพบว่าสตรีมุสลิมที่มีพื้นฐานความรู้ทางศาสนาจะสามารถใช้ประโยชน์

ไม่ใช้ประโยชน์ และสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต ได้อย่างสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม

3. พบว่ากลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมได้กำหนด “กลวิธี” ในการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์และยึดโยงกับหลักการในศาสนาอิสลาม โดยกลวิธีดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ “กลวิธีเชิงรุก” ซึ่งอาศัยหลักการเรื่อง “หน้าที่” และ “สิทธิ” ของสตรีมุสลิมมาเป็นกรอบในการพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์และสร้างทางเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต และ “กลวิธีเชิงรับ” ซึ่งอาศัยหลักการเรื่อง “การป้องกันตนเอง” ของสตรีมุสลิมมาเป็นกรอบในการพิจารณาเลือกไม่ใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. รายงานสำรวจการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th> (2554, กันยายน 10)

ภาษาอังกฤษ

Campbell, H. **When Religion Meet New Media**. New York: Routledge, 2010.

Eagleton, Mary. **A Concise Companion to Feminist Theory**. United Kingdom: Blackwell., 2003.

International Center for Research on Women. **Bridging the Gender Divide**. (Online). 2010. Available from: <http://www.icrw.org/files/publications/Bridging-the-Gender-Divide-How-Technology-can-Advance-Women-Economically.pdf> (2011, November)

Jones, N., Ladniak, k., and O'Sullivan, P. **Gender Issues on the Internet / Building the Virtual City: Suggestions for Shaping a Viable Cybersociety**. (Online). 2009. Available from: <http://socserv.mcmaster.ca/soc/courses/stpp4C03/ClassEssay/gender.htm> (2011, October)

Klotz, R. **The Politics of Internet Communication**. USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2004.

Larry McKeown. Factors Associated with Internet Use: Does Rurality Matter? **Rural and Small Town Canada Analysis Bulletin** Vol. 7, No. 3 (2007): 1-15.

Moghissi, H. **Feminism and Islamic Fundamentalism**. London: Zed Books, 1999.

Nayar, P. **An Introduction to New Media and Cybercultures**. Singapore: Ho Printing Singapore, 2010.

Williams, R., and Edge, D. The Social Shaping of Technology. **Research policy** Vol.25 (1996): 856-899.